

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

A KÖVEK NEM BŰNÖSEK

Nemzeti tragédiánk emléknapjára*

A mikor Kölcsey a népünket régóta tépő Balsors megfékezése végett Istennel próbált egyezkedni, méltán gondolhatta, hogy a magyar nép már múlt- és a jövőbeli bűneiért való összes tartozását kiegyenlítette. Minden kétséget kizáróan isteni sugallatból való, nagy hatású gondolat, s a himnusz szerzője bizonyára erősen hitte, hogy az Úr más szándékkal tekint majd eztán a magyarra. Hogy mégsem így történt, azért nemhogy a költő, de a Teremtő sem okolható. Neki is megvan a maga örökös, botrányokozásra mindig kész ellenfele. Ama sötét hatalomnak talán felróhatnánk égbekiáltó sérelmeinket, ám elérhetőség híján minden erőlködésünk reménytelen.

Közelítsük hát másfelől a kérdést. Hadd említsem meg mindjárt, hogy a legkisebb, legtöbbet hányatott töredék-hazából jöttem, mely a szétszakítás előtt az Észak-Keleti Felvidék részeként még nem igényelt magának önálló nevet. Ma azonban már mindenki csak Kárpátjának hívja azt a Kishazát, ahol az aktuális hatalmak reflektorfényében és folytonos bizalmatlanságában, Trianon fölénk teremtődött kupolája alatt próbálunk eleget tenni az egyre nehezebb feladatnak: túlélni a túlélhetetlent.

E vállalkozás sikeréhez legfőbbként arra lenne szükségünk, hogy békén hagyjanak – határokon belül és túl. De nagyon úgy tűnik, hogy sorsunk egykori elrendezői már keveslik a tőlünk elperelt földeket, s a nemzetközi nagytőke személyében és szemeivel megmaradt javainkat méregetik. S üldözőbe vették nyelvünket is, mert végső soron – talán – a lelkünket akarják. „Lejárt az ezeréves bérlét, visszaigénylik Pannóniát.” – írta keserű szájjal néhai jó barátom 1995-ben, amikor a Bokros-csomag demográfiai prése ismét szorított egyet a nemzeten. De ha már Őt háborgatom túlvilági nyugalmában, feltétlenül ide kell állítanom 1973-ban írott sorait is: „Apáink csak nevet, gögőt, hazát nem hagytak örökül. Papjaink csak jó tanácsot: tanulj tótul, törökül.” Ő volt akkor közöttünk – S. Benedek András – az egyetlen, aki a költészet eszközeivel képes volt hazátlanságunk pokláról máig érvényesen vallani. Ma is állítom: nemcsak öröklött terhünk lett akkor e vers által könnyebb, de a nagy bizonytalanságok idején pótolhatatlan erkölcsi támogatást kaptunk tőle a költői induláshoz is. Most azonban visszakérdezek, Barátom. Felelj nekünk a magasból: valóban apáink vétették el?

Az én apám, aki már csehszlovák állampolgárnak született, engem a magyar irredenta eszmék költészetén nevelt. Így, másodgenerációs kisebbségiként 10-12 évesen olvastam először Ábrányi Emilt, Pósa Lajost és Reményik Sándort. A '60-as évek derekán, a francia nyelvvél való iskolai ismerkedésem idején, mint durva kavicsot, úgy forgattam a számban Trianon nevét, mert az én kezdetleges gyermeki etimológiám háromszorosan is felfedezte benne a franciául kimondott tagadást. Ha nem voltam kénytelen gondolni rá, akkor is vele keltem, vele tértem nyugovóra, hisz családunk történetén is csúnya forradást hagytak azok az átkozott idők. Apai nagyapámat 1919 áprilisában, mert szekerét, lovait nem adta át önként és azonnal a Máramaros felől betóduló románoknak, öt héten át, heti egy alkalommal beidéztek Tiszaújlakról Nagyszőlősrre, hogy hátára verjék büntetése esedékes részletét, az alkalmankénti 15 botot. Hát hogy szabadulhattam volna e kísértettől, mely parazita társbérlőként költözött be szervezetembe, s attól kezdve – nagyjából ötven éve – kölcsönösen emésztjük egymást. Be kell vallanom, sokszor hiábavalónak, kifogástalan lelki felkészítésem ellenére egyenlőtlennek bizonyult e küzdelem. Valahogy mindig

* Elhangzott 2018. június 4-én a miskolci Népkertben, a Nemzeti Összetartozás Napján

az én idegeim őrlődtek jobban, mindig az én hajam hullása lett szaporább, mindig az én májam lett kevesebb. Arról azonban, hogy egyszer alaposan a szemébe nézzek, és úgy taszítsam el magamtól Trianont, nem mondtam le soha.

Már tudjuk: elérkezett aztán a felmondás ideje, megtörtént a nemzet határok fölötti egyesítése, ezért a nemzeti gyásznapot közös akarattal a nemzeti összetartozás napjává változtattuk. Amióta Magyarország alaptörvénye ki meri mondani, hogy Isten a történelem ura, e felbecsülhetetlen óvadék oltalmában reménykedve te-

kintünk előre, s ettől kezdve a Kárpát-medencében másképp mérjük az időt.

Az a közel száz esztendő, amely felmérhetetlen gazdasági, demográfiai és morális veszteségeket, ön- és közösségemészítő bizonytalanságot gerjesztve elvonult fölöttünk, a tágabb értelemben vett nemzetközösséget is megviselte, alapos próbára tette, egyes csoportjait pedig 2004-ben és ez év tavaszán is belerángatta a testvértagadásba.

Azok a 70-75 év alatti, elszakított területeken élő nemzettársaink, akiknek sosem volt magyar hazaélményben részük, csak a jótékony hagyomány, az anyanyelv folyamatosan korlátozott közegében ápolták, nevelgették, formálgatták magukban az érzést, mint kagyló a gyöngyöt: mit jelent – sokszor az egzisztenciális érdekek ellenére – magyarnak lenni.

Ma már higgadtabb elmével kereshetjük fel a versailles-i portát, járhatjuk körbe a Kis- és Nagy-Trianon palotákat, de tartok tőle, hogy ettől sem nyílna meg az ég, ellenben kirajzolódna szemünk előtt az újabb kérdőjel: mi végre? A kövek – mint tudjuk – nem bűnösök, de létformáink különbözősége miatt az átkozott emlékű, rég szellemekké lett szereplőkkel sem állhatunk szóba, holott mindenképpen kellene. Igazán rászólhatnának mai utódaikra: hagyják végre békén a magyart! Aki saját támaszát döntögeti, ne számíton biztonságra, s vaksága miatt ne vetemedjék újabb büntetetre ellenünk. Épp elég nekünk a régi, melyet rendesen ma is Trianon nevével azonosítunk. Lelkünket ma is csordultig tölti ellenérzéssel és keserűséggel, ezért – száz esztendő ide vagy oda – ennek a bűnnek nincs felezőideje, ez mindéig a megtestesült bűn marad. Úgyhogy – ha valaki a Trianon-toponímiát holmi békeszerződéssel hozná kapcsolatba, üssön a szájára, mert szó sem esett abban a palotában a valódi megegyezésről, ott egy irányított, atombomba-hatású, nemzetgyilkos diktátum köttetett. Félre most a precízen elkészített veszteséglistákkal, mert a számokkal kifejezett adatokkal szemben mindig lesz ellenérv a másik oldalon. A történelmi tragédia mértékének érzékelése végett adjuk össze nyugodtan Mohácsot és Világost, de azt mondom, elbírja ez a szekér a II. világháború és a kommunista korszak járulékait is. S ha az imént még csak ellenérzést és keserűséget emlegettem, ezek után nyugodtan nevezhetném Trianont akár átkozódásaink örökös tárgyának, de itt elbizonytalanodom, mert a legméltoőbb, leghatásosabb, Trianonra szabott átokformulát az emberi elme még nem hozta világra, s egyelőre nincs az a költő, aki közel járna hozzá.

Ne tegyük azért indexre a kérdést. Csak nézzünk végig az egyre vénebb, de még mindig könnyűvérű Európán! Meggondolatlan kalandok terhét hordja méhében ismét, s féltő, hogy keresztény kultúránk leendő hóhéra fejlődik, készülődik már szíve alatt. Fogjuk meg ezért szorosán egymás kezét, és szedjük elő a régi rigmust: Nem, nem, soha! S ha ez kevésnek bizonyulna, erősítsen bennünket a hit, hogy Isten szájában ott sísteregnek már a megfelelő igék, amelyek egy végső szükségállapot megállapítását követően – higgyünk benne – hamarosan ki lesznek mondva.